Dnro 001/81/2018

Anu Tuovinen

19.11.2018

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen tiistaina 20.11.2018 klo 12.15

VNS 5/2018 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa Ratkaisuja työn murroksessa

Akava kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiasta ja kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin.

Yleistä

Työelämää määrittävät odotukset teknologisesta murroksesta, joka muuttaa työtä, työmarkkinoiden rakennetta, työnteon tapoja, työaikoja, työn tekemisen paikkaa ja työyhteisöjä. Työn tekemisen on mukauduttava erilaisiin elämäntilanteisiin entistä paremmin. Työtä tekevältä muutos edellyttää kykyä sopeutua ja oppia uusia taitoja. Akava korostaa jatkuvaa osaamisen kehittämistä tulevaisuuden työelämässä pärjäämiseksi.

Tulevaisuusselonteossa työn muutosta on jäsennetty perustellusti työn rakenteiden ja sisältöjen, osaamisen kehittämisen, toimeentulon muodostumisen sekä työn merkityksen kautta. Selonteossa on pyritty ennakoimaan tulevaisuuden työelämää ja tarpeita sekä siihen liittyviä päätöksentekoon vaikuttavia seikkoja sekä esitetty toimenpide-ehdotuksia.

Akava tunnistaa tarpeen uudistaa työelämää siten, että muutos on yksilön kannalta turvallinen ja yhteiskunnan näkökulmasta kestävä. Työhyvinvoinnin, työ- ja toimintakyvyn edistäminen sekä osatyökykyisten mahdollisuudet osallistua työelämään ja yhteiskuntaan ovat tulevaisuudessa yhä tärkeämpiä huoltosuhteen heikentyessä.

1. Työn muodot ja työn ehdot

Jatkuvassa työsuhteessa tehtävä työ on edelleen vallitseva työn muoto. Pidemmällä aikajänteellä katsottuna työn muutos ei ole nopea, mutta trendi on havaittavissa. Vaikka eri työnteon muotojen suhteellinen osuus on isossa kuvassa pysynyt melko samana, on esimerkiksi korkeakoulutettujen itsensätyöllistäjien määrä lähes kaksinkertaistunut 2000-luvun alusta.

Yhä useampi tekee työtä jaksoittain, limittäin tai päällekkäin eri statuksella, eri tehtävissä sekä erilaisissa ja erimuotoisissa työyhteisöissä. Selonteossakin esiin nostettu alustatalous ja alustan kautta tehtävä työ, toimeksiannoista tehty työ sekä monimuotoiset työn yhdistelmät yleistynevät. Tämä hämärtää perinteisiä työnantajan ja työntekijän rooleja sekä vaikuttaa väistämättä työn hintaan, jos vastuita siirretään työnantajalta työtä tekevälle esimerkiksi työn ulkoistusten kautta.

Palkansaajan ja yrittäjän määritelmät on päivitettävä lainsäädännössä uutta työelämää vastaavaksi. Työsuhteen määritelmää on laajennettava koskemaan myös niitä, jotka työskentelevät työsuhteenomaisesti toimeksiantajalle alisteisissa työnteon muodoissa.

Työsuhteen tunnusmerkistöä on selkeytettävä sekä EU:n että kansallisella tasolla ja arvioitava, miten tunnusmerkit täyttyvät eri työn teon muodoissa sekä miten eri osapuolten vastuut, velvoitteet ja oikeudet toteutuvat. Olennaista on myös torjua harmaata taloutta ja työelämän polarisoitumista.

Monimuotoisessa työssä korostuvat myös salassapito- ja kilpailukieltosäännöksiin liittyvät kysymykset. Tilanteessa, jossa työtä tehdään usealle toimeksiantajalle, jotka saattavat olla kilpailijoita keskenään, joudutaan väistämättä miettimään salassapito- ja kilpailukieltojen tarpeellisuutta. Samaan aikaan on kuitenkin huolehdittava siitä, että säännöksillä ei rajoiteta tarpeettomasti työvoiman liikkuvuutta.

2. Osaaminen

Tulevaisuudessa työn sisältö ja merkityksellisyys korostuvat. Työelämän kehittäminen sekä työtä tekevän tukeminen työelämän muutoksessa ovat keskeisiä tehtäviä.

Työnantajaa on kannustettava tarjoamaan mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen. Se on pitkällä tähtäyksellä paitsi yksilön niin myös yhteisön ja yhteiskunnan kannalta kannattava sijoitus. Osaamisen jatkuvan päivittämisen kautta lisätään työllistyvyyttä, ehkäistään pitkiä työttömyysjaksoja ja siitä koituvia kansantaloudellisia kustannuksia.

Akava on esittänyt mallia osaamissetelistä, jonka rahoitusvastuu jaettaisiin valtion, työnantajan ja työntekijän kesken. Työttömän kohdalla valtio vastaisi omavastuuosuudesta.

3. Toimeentulo ja turva

Työn murroksessa ja jatkuvassa muutoksessa on huolehdittava riittävästä työtä tekevän turvasta koko elämänkaaren ja työuran aikana. Muutokset heijastuvat eläkejärjestelmään ja työttömyysturvaan esimerkiksi yrittäjien ja itsensätyöllistäjien työttömyys- ja eläketurvan

kehittämistarpeina. Samaan aikaan turva pitää ymmärtää laaja-alaisesti paitsi etuuden tasona niin myös laadukkaina palveluina sekä mahdollisuutena kehittää osaamista.

Tulevaisuudessa on pohdittava, miten työstä saatava toimeentulo muodostuu, onko se riittävää, onko pohjalla jonkinlaista universaalia etuutta vai onko sosiaaliturvalla täydennettävä työstä saatavaa toimeentuloa. Sosiaaliturvaa on uudistettava siten, että siinä huomioidaan työn muutos ja monimuotoistuminen, kannustavuus työn tekemiseen ja yrittämiseen, osallisuus sekä julkisen talouden kestävyys.

Akava ry:n puolesta

Anu Tuovinen
asiantuntija